

Vergaderjaar 2008–2009

31 325

Wijziging van diverse onderwijswetten in verband met het door de scholen om niet ter beschikking stellen van lesmateriaal aan de leerlingen in het voortgezet onderwijs

Nr. 32

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 maart 2009

Mede naar aanleiding van uw vragen tijdens het spoeddebat van 7 oktober 2008 (Handelingen der Kamer II, vergaderjaar 2008–2009, nr. 10, blz.687–713) en het Algemeen Overleg op 6 november 2008 (31 325, nr. 27), wil ik u met deze brief op de hoogte brengen van de stand van zaken met betrekking tot de invoering van de Wet «gratis schoolboeken». Tijdens de debatten zijn verschillende onderwerpen aan de orde gekomen, die ik in deze brief behandel. Ten eerste werd er gevraagd naar de uitkering van de eenmalige tegemoetkoming van € 316 aan de (ouders van) leerlingen in het bekostigde voortgezet onderwijs. Datzelfde geldt voor de voortgang van de Europese aanbesteding van lesmateriaal en hoe scholen omgaan met hun lopende overeenkomsten. Tot slot informeer ik u over de bevindingen van de inspectie naar aanleiding van het onderzoek van de SP naar de schoolkosten in het primair en voortgezet onderwijs. Dit laatste doe ik mede namens staatssecretaris Dijkema.

1. Eénmalige tegemoetkoming

De wet «gratis schoolboeken» voorzag voor het schooljaar 2008–2009 in een tussenstap op weg naar volledige invoering van gratis schoolboeken: een uitkering van € 316,- als eenmalige tegemoetkoming aan alle (ouders van) leerlingen in het bekostigd voortgezet onderwijs. Eerder al liet ik u weten dat de uitkering van de eenmalige tegemoetkoming van € 316 voor schoolboeken in het bekostigd voortgezet onderwijs voorspoedig is verlopen. Aan bijna alle (ouders van) leerlingen die aanspraak kunnen maken op de tegemoetkoming is deze door de SVB en de IB-groep begin december uitgekeerd, zonder hiervoor nadere informatie te hoeven opvragen. Voor de resterende groep is aanvullende informatie opgevraagd, bijvoorbeeld omdat het vereiste rekeningnummer ontbrak. Aan allen die op dit verzoek om extra informatie hebben gereageerd is de tegemoetkoming inmiddels uitgekeerd. Daarmee is het totaal rechthebbenden dat de tegemoetkoming inmiddels ontvangen heeft op 99,6% gebracht. De beperkte groep die nog resteert is inmiddels meerdere

malen schriftelijk en anderszins benaderd met het verzoek aanvullende informatie te verschaffen (veelal een rekeningnummer) om uitbetaling mogelijk te maken. Voor (ouders van) leerlingen die geen tegemoetkoming hebben ontvangen, maar hierop wel aanspraak menen te kunnen maken is tevens een mogelijkheid gecreëerd zichzelf te melden. Hiervan is slechts zeer beperkt gebruik gemaakt. Overigens kan dit nog tot 1 april 2009. Ook het aantal klachten en bezwaren is tot een minimum beperkt gebleven. Bij de ouderverenigingen zijn bovendien ook niet tot nauwelijks vragen binnengekomen over de uitkering van de eenmalige tegemoetkoming. Dit bevestigt mijn beeld dat de uitvoering uitstekend verlopen is.

2. Voortgang Europees aanbesteden van lesmateriaal

Vrijwel alle scholen zijn vanaf het begin van dit schooljaar aan de slag gegaan met de oriëntatie op het aanbesteden van lesmateriaal. De regionale bijeenkomsten die de Taskforce Gratis Schoolboeken aan het begin van het schooljaar organiseerde werden goed bezocht. De website www.gratisschoolboeken.nl en de helpdesk van de Taskforce worden geregeld geraadpleegd. Scholen hebben de eigen (contractuele) situatie geanalyseerd en op grond daarvan de afweging gemaakt om al dan niet een aanbestedingsprocedure te starten. Sommige scholen hebben, om uiteenlopende redenen, de afweging gemaakt niet voor het eerstvolgende schooljaar een aanbestedingsprocedure te starten. Er is een flink aantal aanbestedingen gepubliceerd. Ondanks ieders inspanningen gaf het verloop van de aanbestedingen eind vorig jaar op een aantal punten toch reden tot zorg. Die heeft te maken met het feit dat scholen, hun inkoopadviseurs en marktpartijen niet eerder op deze markt en op deze schaal ervaring hebben opgedaan met Europees aanbesteden. De zorg betrof zowel de kwaliteit van de bestekken evenals de logistiek in de keten op de educatieve boekenmarkt.

Met de vertegenwoordigende organisaties van distributeurs (NBb-educatief) en schoolbesturen (VO-raad, VOS-ABB, Besturenraad, KBVO, VBS) heb ik eind vorig jaar geconstateerd dat het nodig was de onrust die deze zorg teweeg bracht weg te nemen. In het convenant «Europees aanbesteden en de educatieve boekenmarkt», dat ik u per brief op 3 december 2008 toezond (Kamerstuknummer 31 325-28) zijn afspraken gemaakt om de rust en het vertrouwen op de educatieve boekenmarkt te herstellen en om elkaar de tijd en de ruimte te gunnen om ervaring op te doen met Europees aanbesteden en van deze ervaringen te leren.

Voor 117 scholen is inmiddels een aanbestedingsprocedure doorlopen gericht op een contract vanaf het schooljaar 2009–2010. Het gaat om 28 aanbestedingsprocedures en om zo'n 20% van het totaal aantal scholen. Deze scholen vertegenwoordigen een marktaandeel van ruim 211 000 leerlingen, ruim een vijfde deel van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs. Inmiddels zijn de eerste aanbestedingsprocedures gericht op een contract vanaf schooljaar 2010–2011 gestart. Op grond van de contacten met scholen en hun inkoopadviseurs heeft de Taskforce Gratis Schoolboeken de verwachting dat nog voor de zomervakantie een fors aantal scholen dit voorbeeld zal volgen.

Scholen die niet voor schooljaar 2009–2010 een aanbestedingsprocedure doorlopen hebben, hebben met hun huidige leverancier de afspraak gemaakt de bestaande levering en dienstverlening voort te zetten. De 117 scholen die na een aanbestedingsprocedure een overeenkomst hebben gesloten vanaf 2009–2010 hebben bestaande overeenkomsten beëindigd. In een beperkt aantal gevallen (bij één leverancier, bij overeenkomsten voor een extern boekenfonds) heeft dit geleid tot het in rekening brengen van de resterende afschrijvingswaarde van de huurboeken. Voor zover de

informatie van de Taskforce Gratis Schoolboeken strekt, is geen van de scholen die het betreft reeds tot betaling overgegaan van deze rekening.

3. Reactie op «onderzoek ouderbijdrage 2008» van de SP

Tijdens het AO op 6 november 2008 werd mij een onderzoek van de SP overhandigd naar de schoolkosten in het primair en voortgezet onderwijs. In dit onderzoek wordt een aantal scholen genoemd waar zich onjuistheden rond de ouderbijdrage lijken voor te doen. Kort na het AO zijn hier nog enkele scholen aan toegevoegd. Zoals toegezegd, heeft de onderwijsinspectie op verzoek van staatssecretaris Dijksma en mij de ontvangen signalen onderzocht en daarbij gezien hoe de scholen handelen met betrekking tot de vrijwillige ouderbijdrage en de schoolkosten en of de scholen zich hierbij aan de wet houden. Het onderzoek vond plaats tussen 23 januari en 9 februari 2009 voor 5 scholen voor primair onderwijs en 16 scholen voor voortgezet onderwijs.

Bevindingen inspectie

De inspectie heeft de signalen van de SP geverifieerd. De inspectie komt tot de conclusie dat deze signalen in 10 van de 21 onderzoeken kunnen worden bevestigd en in 11 van de 21 onderzoeken niet juist blijken.

In de gevallen waarin de conclusie van de inspectie anders is dan de ontvangen signalen betreft het de volgende situaties:

- op zes scholen (twee PO-scholen en vier VO-scholen) bleek de ouderbijdrage, in tegenstelling tot de signalen, vrijwillig; de vrijwilligheid bleek uit de schoolgids en/of uit de overeenkomst; hierbij moet worden aangetekend dat in veel gevallen de vrijwilligheid niet ondubbelzinnig wordt vermeld; na een opmerking over de vrijwilligheid volgt onmiddellijk een indringende opmerking over de noodzaak van de bijdrage;
- op twee scholen (PO en VO) bleken de activiteiten waarvoor de ouderbijdrage werd gebruikt tot de extra activiteiten en niet tot het primaire proces te behoren, waardoor de besteding in ieder geval is toegestaan;
- op een school (VO) bleek geen sprake van het inschakelen van een deurwaarder;
- op twee scholen (VO) bleken de signalen slechts gedeeltelijk juist: de ouderbijdrage was wel vrijwillig, maar de kwijtscheldingsregeling ontbrak of was onduidelijk.

Ten aanzien van de scholen waar de inspectie tot de conclusie is gekomen dat de signalen juist zijn, moeten de volgende kanttekeningen worden gemaakt:

- in zes gevallen is de constatering weliswaar correct, maar het betreft geen overtreding van de wettelijke vereisten, bijvoorbeeld omdat de verplichting tot betaling de schoolkosten (bijvoorbeeld schoolboeken) betreft en niet de ouderbijdrage, of omdat het inschakelen van het incassobureau pas gebeurt na vrijwillige ondertekening van de overeenkomst;
- op een viertal scholen is de ouderbijdrage inderdaad niet vrijwillig en/of wordt vermeld dat de bijdrage besteed wordt aan activiteiten die tot het primaire proces behoren en dat bij niet betalen de leerling van deze activiteiten wordt uitgesloten.

Bevindingen inspectie in relatie tot de wettelijke vereisten

Uit het onderzoek is gebleken dat drie van de onderzochte 21 scholen aan alle wettelijke vereisten rondom de vrijwillige ouderbijdrage voldoen. De inspectie concludeert dat zich bij bijna alle wettelijke bepalingen rondom de vrijwillige ouderbijdrage op diverse onderzochte scholen problemen

voordoen. Wij hebben de inspectie verzocht om ten aanzien van deze scholen handhavend op te treden.

De bevindingen van de inspectie zijn het resultaat van een snelle scan bij een zeer beperkt aantal scholen. Uit dit onderzoek kunnen en mogen daarom nog geen generale conclusies worden getrokken. Desalniettemin zijn dit signalen dat de naleving op het gebied van de vrijwillige ouderbijdrage niet in alle gevallen op orde is. Ik hecht eraan te onderstrepen hoe belangrijk het is dat scholen ouders op een juiste en transparante manier betrekken bij en informeren over de schoolkosten. Door dit te doen kunnen veel onduidelijkheden en misverstanden worden voorkomen. Om scholen en ouders hierbij te helpen heb ik reeds de brochure «Uw bijdrage aan de schoolkosten» die naar alle oudergeledingen en schoolbesturen van de VO-scholen toegezonden, waarover ik u bij brief van 20 januari 2009 kenmerk VO/TGS/95750 al informeerde. Zoals onder andere besproken tijdens het Algemeen Overleg over Schoolkosten op 6 november 2008, werkt de inspectie momenteel ook aan een breder onderzoek naar de ouderbijdrage. Het doel van dit onderzoek is om gedegen in beeld te krijgen hoe er op scholen in het primair en voortgezet onderwijs wordt omgegaan met de vrijwillige ouderbijdrage. Als er bij de uitvoering van dit onderzoek onregelmatigheden geconstateerd worden, zal de inspectie uiteraard handhavend optreden. De publicatie van dit onderzoek zal plaatsvinden in het Onderwijsverslag 2009. Ik reken erop dat de scholen en oudergeledingen de komende tijd kritisch nagaan of zij correct met de ouderbijdrage omgaan.

Mede namens staatssecretaris Dijkema,

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
J. M. van Bijsterveldt-Vliegenthart